

Modul Teorija Montessori pedagogije

Lekcija 5

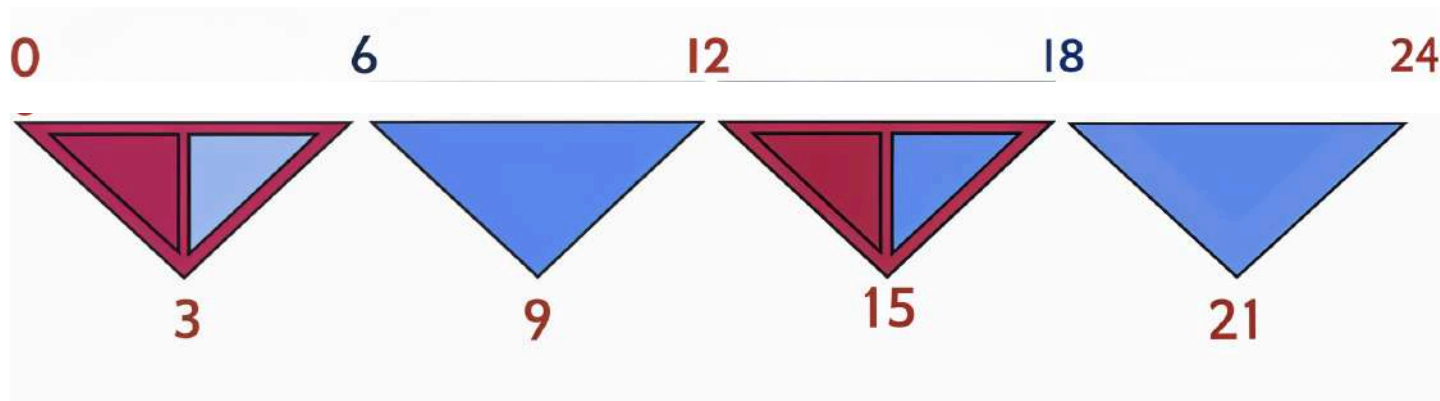
Četiri stadija razvoja djeteta: prvi stadij od rođenja do šeste godine

Prvi stadij razvoja djeteta je onaj od rođenja do šeste godine - temeljan za cijeli život

Dijete je kao sjeme koje nikne. Sjeme sadrži sve informacije koje su mu potrebne za rast, samo mu je potrebno odgovarajuće okruženje. Naš zadatak nije da mu kažemo kako da

postane biljka, već da mu ponudimo sredstva za to (svjetlost, zemlju, vodu...). — Cristina Tébar

Dijagram 1: Konstruktivni ritam života

Ovaj prvi dijagram koji je Maria Montessori nacrtala u Perugiji 1950. prikazuje četiri razine razvoja na geometrijski način, razlikujući ih i međusobno povezujući ih bojom. Četiri razine razvoja model je kojim Maria Montessori objašnjava različite faze ljudskog razvoja od rođenja do 24. godine života, nešto što nijedna druga pedagoška metoda nije uspjela razumjeti u cijelosti, a još manje sažeti u dijagram. Crvena boja označava rani razvoj i adolescenciju - međusobno vrlo slična razdoblja snažnih fizičkih i psihičkih promjena pa samim time i "naglija". Plava boja, s druge strane, ukazuje na kasnije "toddlere" i kasnije djetinjstvo, oba razdoblja relativnog mira i stabilnosti, u kojima se usavršavaju vještine stečene u prethodnoj fazi.

Četiri stadija razvoja

Perspektiva koja je popularna već dugi niz godina jest da rast, razvoj i učenje izgledaju kao duga linija koja se postojano uzdiže, od rođenja do rane odrasle dobi, uz stalno rastuće stjecanje i akumulaciju znanja i vještina.

Mnogi trenutni obrazovni programi temelje svoje školske programe na ovoj teoriji. Zapravo, ukupno znanje i vještine koje se od učenika očekuje na kraja 13 godina

školovanja, od vrtića do srednje škole, podijeljeno je u 13 godišnjih ciljeva. Svake godine studenti se mogu testirati kako bi se utvrdilo jesu li postigli idealan cilj za tu godinu. Ovi nastavni planovi i programi uvode osnovne akademske i socijalne vještine u prvoj godini škole, što se za većinu djece događa između pete i šeste godine. Zatim, iz godine u godinu, kurikulum razvija te vještine, uvodeći one složenije i izazovnije tijekom školskih godina.

Montessorijeve ideje o tome kako ljudi uče od rođenja do rane odrasle dobi razlikuje se uvelike od ove teorije. Montessori je vjerovala da se umjesto stalnog uzlaznog linearnog puta rast, razvoj i učenje za djecu i mlade odvijaju u valovima, pokazujući četiri različita razdoblja razvoja koje je ona nazvala stadijima razvoja: rođenje-6, 6-12, 12-18 i 18-24. U svakom stadiju, vjerovala je, djeca i mladi su privučeni različitim vještinama i aktivnostima i mogu postići golem napredak ako ih imaju priliku istraživati i vježbati. Montessori metoda osmišljena je kako bi maksimalno iskoristila te razine razvoja.

Iako većina djece provede oko tri godine na jednoj Montessori razini, ovo razdoblje nije isto za svako dijete. Ovisno o dobi, stupnju razvoja i vremenu ulaska u program, neka djeca provedu manje od tri godine u jednom stadiju, a neka i do četiri godine. To je normalno u programima koji se temelje na razvoju kao što je Montessori.

Prvi stadij razvoja: od rođenja do 6. godine

Prvih šest godina života označavaju vrijeme ogromnog fizičkog i psihičkog rasta, istraživanja i razvoja.

Montessori je vjerovala da su ljudi u ovoj fazi sposobni učiti više nego u bilo kojoj drugoj. To je razdoblje koje je Montessori opisala kao **vrijeme upijajućeg uma**, kada su mala djeca sposobna upijati goleme količine informacija o okolini putem svojih osjetila.

U ovom vremenu upijajućeg uma, djeca usvajaju jezik(e), razvijaju motoričke i kognitivne vještine, počinju kopirati društvene vještine odraslih oko sebe i stječu očekivanja o tome kako će se svijet odnositi prema njima. Njezino zapažanje o tome što djeca mogu postići u ovom vremenu upijajućeg uma jedan je od razloga **zašto je Montessori predložila da se započne s obrazovanjem djece što je prije moguće nakon rođenja**.

Montessori je razvila ideje o tri različita mjesta na kojima ljudski um može obraditi i pohraniti informacije:

- U **svjesnom umu** osoba je svjesna i razmišlja ili djeluje namjerno, birajući jednu misao, radnju ili objekt umjesto drugoga na temelju informacija prikupljenih iz okoline.
- U **podsvijesti** su pohranjena sva životna iskustva osobe od začeca nadalje, uključujući sva osjetilna iskustva osobe. Iako osoba možda nije svjesna procesa, informacije iz podsvijesti neprestano informiraju njezin svjesni um.
- U **nesvjesnom umu** osoba nije svjesna prikupljanja informacija, već uglavnom djeluje kao odgovor na senzorne informacije i informacije prikupljene u podsvijesti.

Nakon što je promatrala mnogo male djece, **Montessori je otkrila da se većina učenja između rođenja do treće godine događa u podsvijesti i nesvjesnom umu.** U ovoj fazi djeca nesvjesno upijaju ono što je oko njih. Čini se da primjećuju najsitnije detalje u svojoj neposrednoj blizini i jednako je vjerojatno da će odabrati jedan objekt ili radnju kao i neki drugi - što god ih zanima. Lutaju, lako im se odvuče pažnja i često brzo prelaze s jedne stvari na drugu. To ne znači da djeca u ovoj fazi imaju kratak raspon pažnje, već da obraćaju pozornost na sve odjednom.

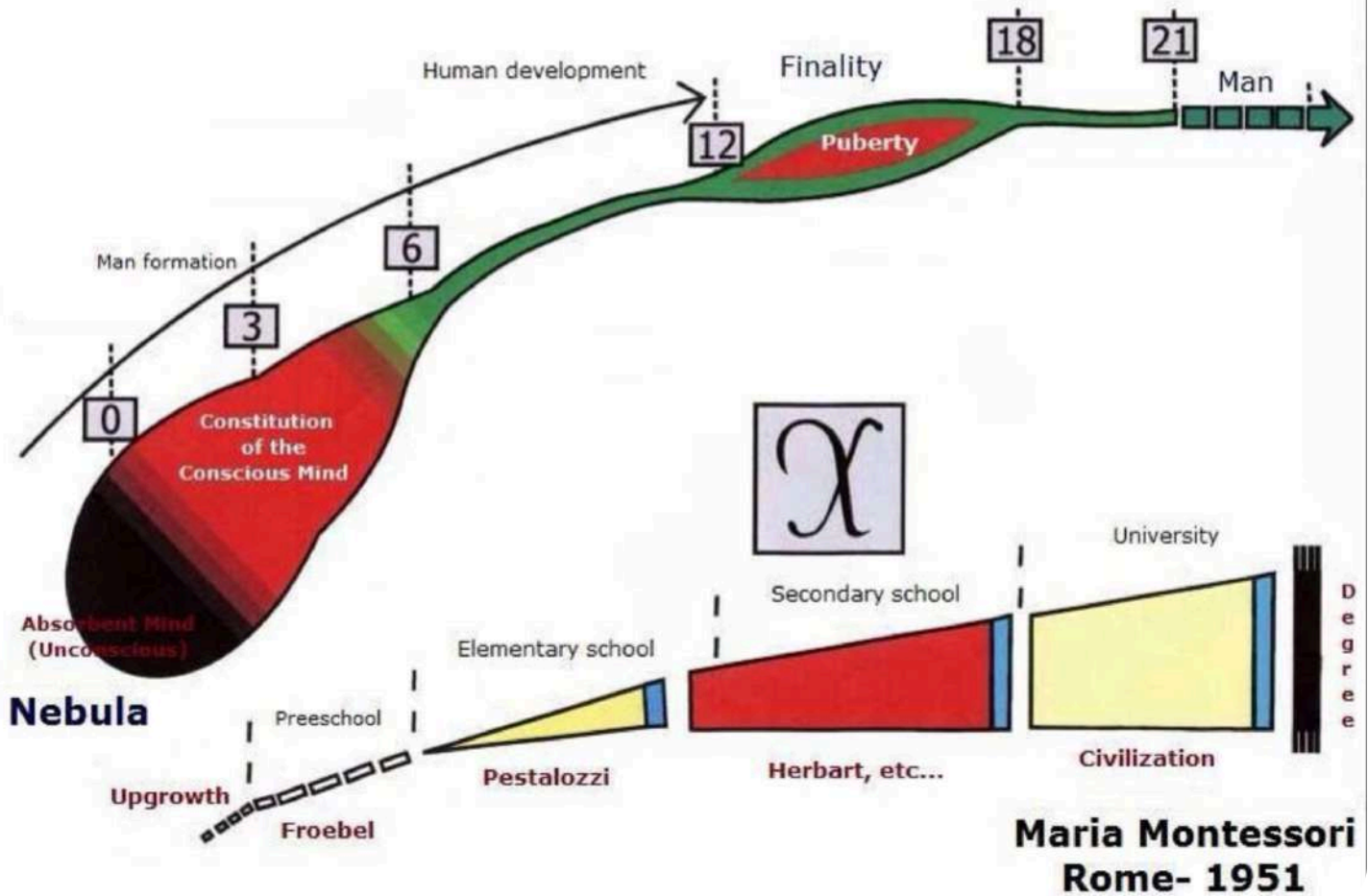
"Da bismo pronašli tumačenje dječjih želja, moramo ih znanstveno proučavati, jer su njihove želje često nesvjesne. One su unutarnji krik života, koji se želi odvijati prema tajanstvenim zakonima."

Maria Montessori, Vlastiti priručnik dr. Montessori, str. 133-134 (prikaz, ostalo).

U ovoj fazi mnoga su osjetilna i motorička iskustva pohranjena u podsvijesti. Montessori je smatrala da je važno da dijete mlađe od tri godine ima širok raspon osjetilnih i motoričkih iskustava jer su ta iskustva pohranjena u podsvijesti i postavljaju vitalnu osnovu za kasnije učenje.

Djeca od 3-6 godina ulaze u razdoblje onoga što je Montessori nazvala svjesnom apsorpcijom.

Four stages of development The Bulb

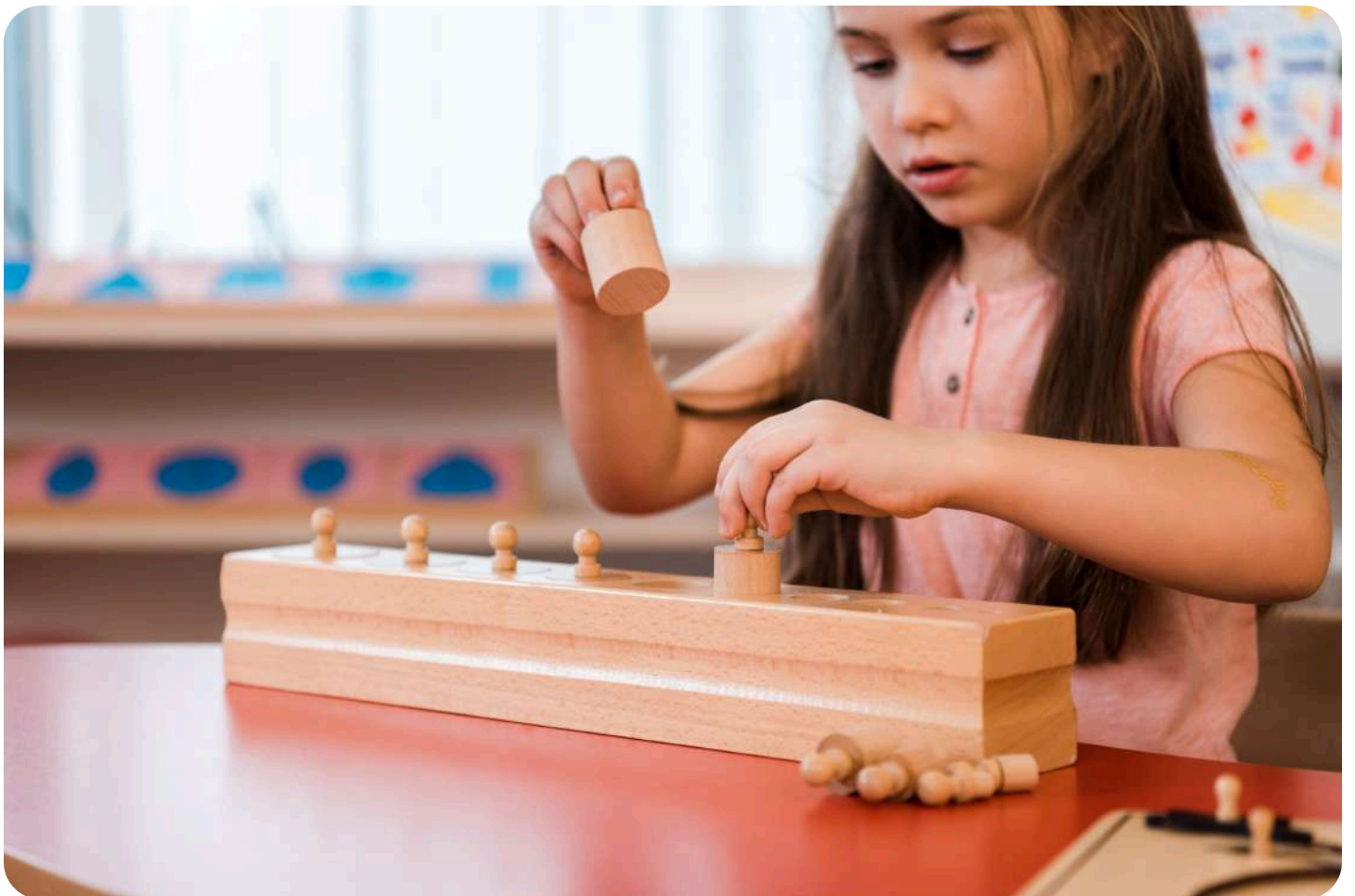
Žarulja — organska slika dinamičnosti razvoja. Ova shema koju je Maria Montessori nacrtala u Rimu 1951. godine, prikazuje četiri razine razvoja na manje geometrijski, a više organski način. Uočavamo važnost djetinjstva, posebno značaju prve 3 godine, a zatim adolescenciji (12-18 godina), dok su ostale faze jednostavne linije.

Iako su još uvijek jako zaokupljena neposrednom okolinom, djeca se u ovoj fazi počinju fokusirati prema unutra, postaju svjesna izbora koje mogu napraviti i žele te izbore napraviti. Ovu djecu privlače svi predmeti i radnje koje im omogućuju da postignu osobno zadovoljstvo i razviju osobne interese i vještine.

Jedan važan cilj Montessori programa za rano djetinjstvo je slijediti vodstvo svakog djeteta i pomoći djetetu da se razvije u samopouzdanog, kompetentnog pojedinca.

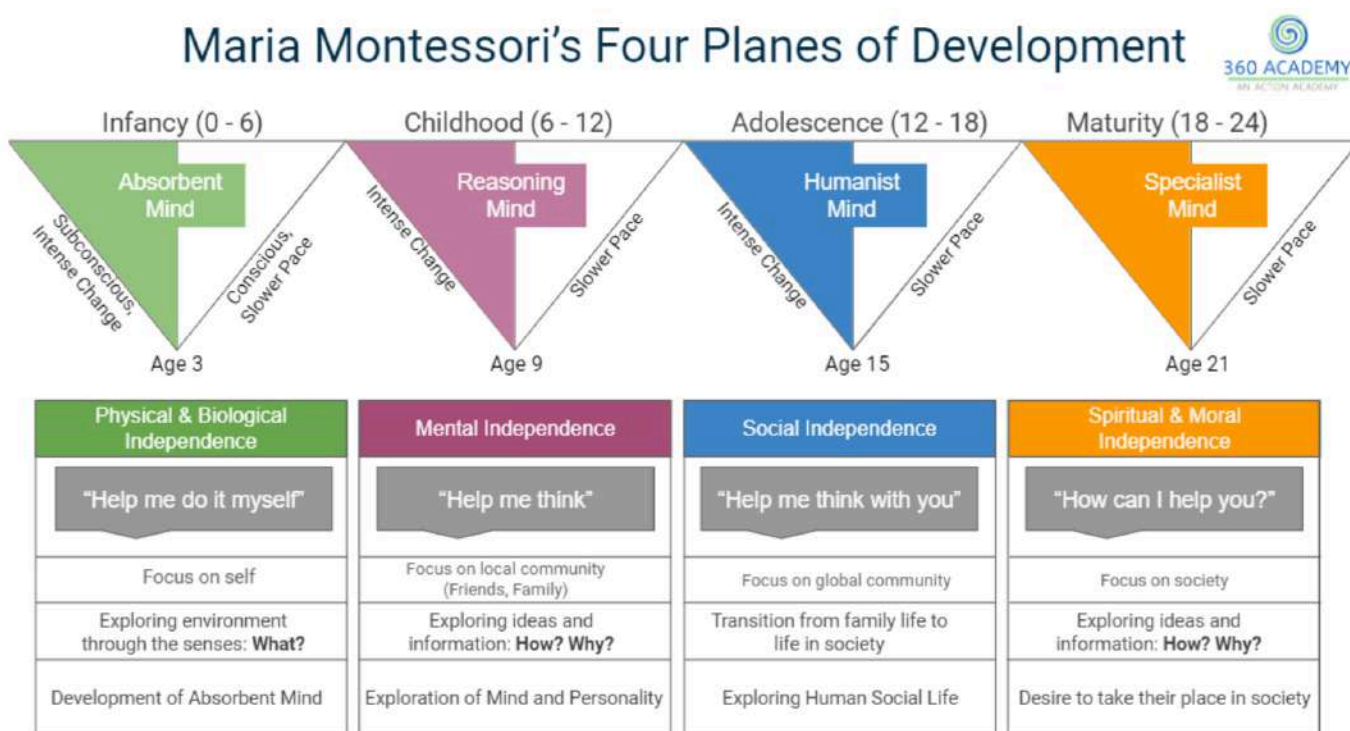
Budući da je Montessori vjerovala da je rođenje do 6. godine tako ključna faza za razvoj svjesnog uma, Montessori programi za rano djetinjstvo posvećuju posebnu pozornost pružanju okruženja koje djeci omogućuje koncentraciju i iskustvo određenih vrsta dosljednog ponašanja svojih učitelja i roditelja.

Roditelji, učitelji i drugi odrasli paze na modeliranje ponašanja koje žele vidjeti kod djece. **Modeliranje** se odvija kada se učitelj svjesno ponaša na način koji djeci daje primjer u ponašanju.

Montessori okruženje pruža osjetilna i motorička iskustva koja postavljaju podsvjesne temelje za razvoj akademskih vještina. Na primjer, trogodišnjaci koji rade s određenim materijalom koji se zove “Metalni umetci” razvijaju fine motoričke vještine koje će im trebati kasnije kada se zainteresiraju za pisanje.

Razdoblje od rođenja do 6. godine također je obilježeno određenim osjetljivim razdobljima, vremenskim razdobljima kada su, uz obilje mogućnosti, djeca zaokupljena i usmjeravaju svoju pažnju i energiju na jednu stvar, ponekad se čini da su potaknuta razviti određenu vještinu isključujući sve druge. Ostali pojmovi za ta razdoblja su "kritična razdoblja" i "prozori mogućnosti". Montessori je vjerovala da djeca mogu učiti brže i lakše u osjetljivom razdoblju nego u bilo kojem drugom trenutku - opet, ako im se pruži prilika i vodstvo. Umjesto da kažnjava takvu zaokupljenost ili je pokušava preusmjeriti, Montessori je zagovarala omogućavanje djeci da slijede svoje sklonosti.

"Nesvjesni" upijajući um znači da od 0. do 3. godine dijete nije svjesno učenja, ono uči na "pasivan", potpuno prirodan način iz okoline oko sebe. "Svjesni" upijajući um znači da od 3. do 6. godine učenje postaje aktivnije i traženije iskustvo.

Dijete u ovoj fazi nije sposobno za apstraktno mišljenje, stoga ga je važno izložiti što je moguće više stvarnosti (o tome ćemo detaljnije pričati u 5. Montessori mjesecu): ako nudimo televizijske programe, po mogućnosti neka to budu dokumentarni filmovi sa životinjama; ako nudimo knjige, bolje da govore o svakodnevnom životu ili imaju stvarne slike; ako objesimo fotografije u sobi, bolje da budu slike stvarnosti.

Razdoblja posebne osjetljivosti od rođenja do 6. godine

Između prve i druge godine kod većine djece prevladavaju dva osjetljiva razdoblja.

Prvi karakterizira zaokupljenost **učenjem grubih i finih motoričkih vještina kao što su puzanje, hodanje, penjanje uz stepenice, ispitivanje predmeta i uzimanje sitnih predmeta**. Drugo osjetljivo razdoblje uključuje **upijanje jezika**. Jezik se odnosi na način na koji živa bića komuniciraju jedno s drugim, bilo ispuštanjem zvukova, oblikovanjem riječi i rečenica, gestama i izrazima lica ili određenim radnjama. Na usvajanje jezika utječu i senzomotorna inteligencija i percepcija. U osjetljivom razdoblju za usvajanje jezika, mala djeca su fascinirana slušanjem i repliciranjem zvukova. Montessori programi iskorištavaju dječje sklonosti u ova dva osjetljiva razdoblja pružajući brojne mogućnosti za sljedeće:

- učenje prepoznavanja i ponavljanja pojedinačnih glasova koji čine njihov jezik
- naučiti imenovati, prepoznavati i izgovarati nazive predmeta u okruženju

Okolo druge godine života, dva druga osjetljiva razdoblja postaju očita: **zaokupljenost redom i brojanjem**. U isto vrijeme, svjesni um se također počinje razvijati.

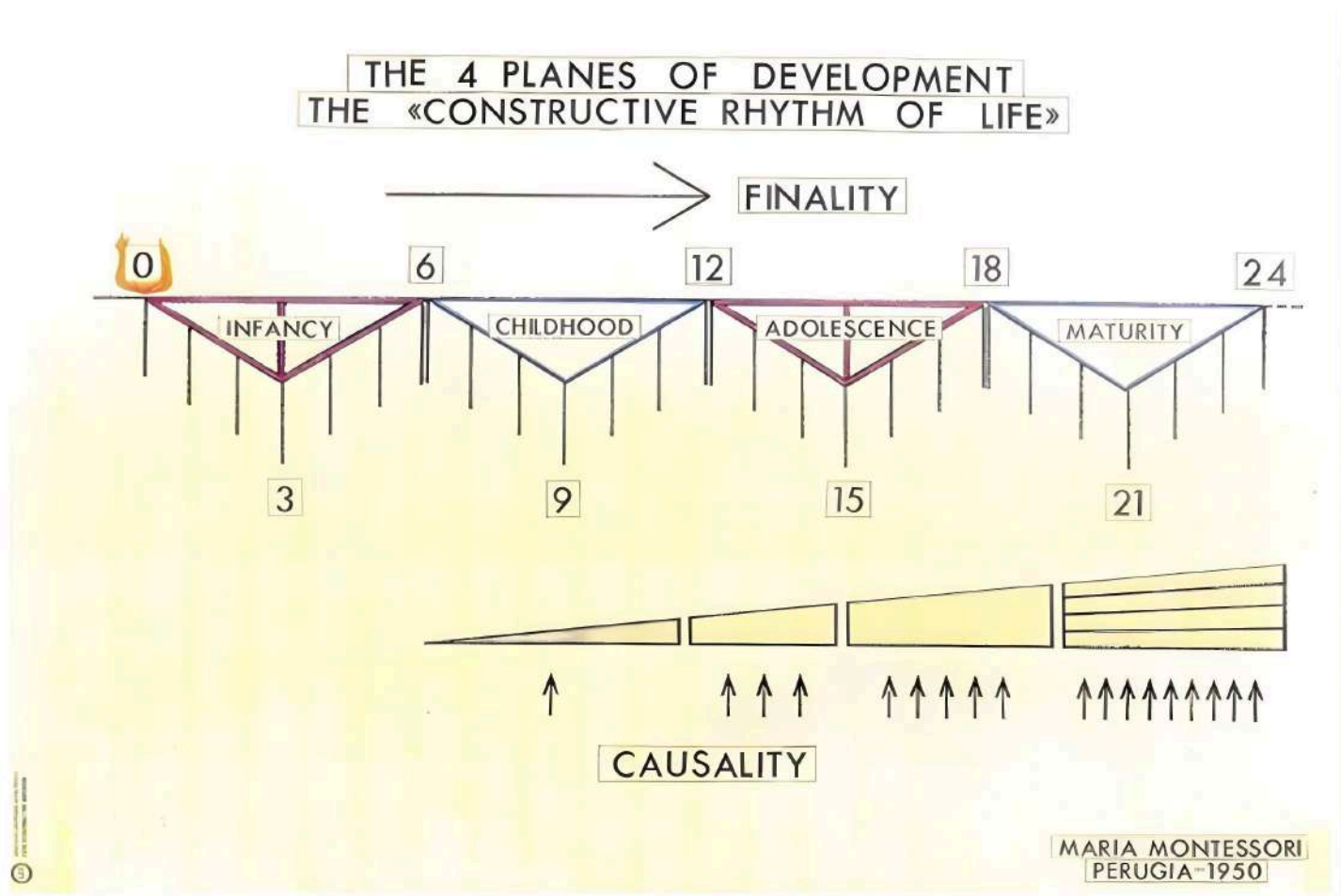
Kombinacija ovih čimbenika privlači djecu da preferiraju okruženje koje olakšava pronalaženje stvari i slobodu izbora.

Okruženje Montessori učionice za tu dob nije osmišljeno da stimulira djecu bojom, zvukom i pokretom, već da djeci pruži prostor i vrijeme gdje se mogu koncentrirati, lako pronaći i zamijeniti stvari i donositi pozitivne odluke za aktivnosti.

Kombinacija ovih čimbenika dovodi do toga da djeca zavole rad sa svim materijalima u Montessori učionici, koji su osmišljeni da pomognu djeci da razviju vještine koje će im trebati za osobni i akademski uspjeh.

Osjetljiva razdoblja koja su tako očita u prvom planu (na engleskom se razvojni stadiji nazivaju "planes of development") mogu trajati danima, mjesecima ili čak godinama, a zatim prestati iznenada kao što su i počela.

Mališan koji se stalno želi penjati istim stepenicama i koji tu radnju želi ponavljati svaki dan, jednog dana neće pokazivati poseban interes za penjanje tim stepenicama. Trogodišnjak koji svaki dan želi slagati zagonetke isključujući gotovo sve ostalo, jednog će dana prijeći na neki drugi zadatak od interesa.

Strelica s riječi svrha ukazuje da se učenje događa sa svrhom utvrđenom samom prirodom ljudskog bića. To je proces prirodnog i normalnog razvoja koji, ako se poštuje, ima kao konačni rezultat pojedinca koji "radi za dobrobit čovječanstva i može sudjelovati u (kozmičkoj) misiji čovječanstva na ovoj Zemlji" (Maria Montessori, Dječji um, upijajući um). Ispod "trokutastog grafa" pojavljuje se prikaz koja predstavlja kritiku tradicionalnog školstva: učenje se razvija linearno i progresivno ovisno o dobi djeteta, a znamo da razvoj nije linearan; donje strelice pokazuju količinu predmeta i sadržaja koji se povećava ovisno o dobi, ne uzimajući u obzir potrebe učenika i prirodni razvoj ljudskog bića; govori se o kauzalnosti učenja (učitelj koji podučava izvana) umjesto svrhe učenja (izgradnja čovjeka). Naime, filozofija tradicionalnog obrazovnog sustava ide odozgo prema dolje gdje je učitelj „uzrok“, a učenik proizvedeni "učinak".